

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 32.051.019 у Волинському
національному університеті імені Лесі Українки
д.е.н., професору, завідувачу кафедри фінансів
Стащук Олені Володимирівні

ВІДГУК

**на дисертаційну роботу Сучек Світлани Ігорівни
«Трансформація екологічного оподаткування в Україні в умовах
євроінтеграції», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

1. Актуальність обраної теми дослідження

Дисертаційна робота Сучек Світлани Ігорівни – сучасне дослідження, яке присвячене важливій та актуальній в науковому та прикладному аспектах темі, що стосується трансформації екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції. Україна, уклавши низку міжнародних екологічних угод з Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії, взяла на себе зобов'язання розвивати «зелену» економіку, тим самим надаючи можливість забезпечення добробуту для учасників економічних процесів з урахуванням екологічних обмежень, задекларувала цілі досягнення кліматичної нейтральності до 2060 року. Реалізація кліматичних цілей потребує залучення ефективних інструментів регулювання обсягів впливу суб'єктів господарювання на навколишнє природне середовище. В цьому сенсі особливої актуальності набувають питання трансформації системи екологічного оподаткування з метою підвищення її ефективності. Зважаючи на прагнення України до євроінтеграції необхідне узгодження вітчизняної та європейської практики використання екологічного оподаткування як інструменту впливу на природокористування в країні.

Дисертація пов'язана з тематикою наукових досліджень, що виконувались у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, а саме: «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (номер державної реєстрації 0120U102632), «Управління соціоекологоекономічною безпекою» (номер державної реєстрації 0117U002302), в межах яких автором виявлено проблеми формування доходів бюджетів різних рівнів від екологічного податку та видатків на охорону навколишнього природного середовища в межах територіальних громад, виявлено потенційні загрози сталому розвитку

внаслідок лояльності громад до розміщення шкідливих виробництв в межах регіонів з високим рівнем безробіття для створення додаткових робочих місць та наповнення місцевих бюджетів за рахунок сплати забруднювачем податків; встановлено взаємозв'язок між екологічними та економічними показниками розвитку країн; досліджено структуру доходів від екологічного оподаткування та видатків на природоохоронну діяльність.

Практична значимість результатів дослідження Сучек С.І. визначається можливістю їх подальшого використання у діяльності місцевих органів влади, підприємств-платників екологічного податку, а також у навчальному процесі при підготовці здобувачів вищої освіти. Результати дослідження, доведені до рівня практичних напрацювань та рекомендацій, підтверджені довідками про впровадження, наданими: ПрАТ «Дніпровагонмаш» (довідка від 20.07.2021 р., № 20.7.15-2021), ТзОВ Інститут земельних відносин та охорони навколишнього середовища (довідка від 27.08.2021 р., № 53), Шацькою селищною радою Ковельського району Волинської області (довідка від 15.09.2021 р., № 160). Окремі теоретико-методичні та прикладні результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Волинського національного університету імені Лесі Українки, зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Публічні фінанси», «Кліматичні фінанси в умовах глобалізації», «Податкова система». (довідка від 14.09.2021 р. № 03-28/01/2674).

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості, цілісності та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, розроблених здобувачем, не викликає сумнівів. Ознайомлення із змістовним наповненням дисертаційної роботи Сучек Світлани Ігорівни дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, що представлено в ній, характеризуються повнотою дослідження, послідовною та логічною структурною побудовою.

Мета дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретично-методичних основ трансформації екологічного оподаткування та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності в контексті євроінтеграції України, відповідає темі, а визначені наукові завдання логічно підпорядковані меті, що дозволило дисертанту отримати наукові положення, винесені на захист.

Дисертаційна робота містить анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Між розділами роботи існує

гармонійний взаємозв'язок, що дозволяє говорити про логічність та завершеність роботи.

Кожен з розділів та підрозділів роботи містить результати, що мають наукову цінність, є обґрунтованими і достовірними.

У розділі 1 «Теоретико-методичні аспекти екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції» автором досліджено історичні аспекти становлення екологічного оподаткування, що дозволило широко розкрити сутність дефініції «екологічне оподаткування» та розширити його у вітчизняній практиці до «системи екологічного оподаткування» (с.22-23). Проведений аналіз функціональних аспектів екологічного оподаткування у вітчизняній та європейській практиці дозволив розширити перелік функцій екологічного податку такими як: інноваційна, інвестиційна та інституційна, що дозволяє повною мірою розкрити сутність екологічного оподаткування та узгодити його роль у досягненні екологічних та економічних цілей держави. Проведений аналіз інституційно-організаційних основ екологічного оподаткування у країнах ЄС та в Україні в теоретичному та практичному аспекті дозволив розширити перелік принципів охорони навколишнього природного середовища в Україні відповідно до принципів побудови «зеленої» економіки» такими як: принципом ефективного використання ресурсів та принципом узгодження природоохоронних заходів з інтересам громад, підприємств та галузей (с.28). Визначено поняття бюджетного механізму функціонування екологічного оподаткування та його структуру, що дозволило провести аналіз ефективності вітчизняної практики та виявити прогалини, що повинні бути усунені для підвищення його ефективності.

У розділі 2 «Практика аналізування екологічного податку в системі доходів бюджетів в Україні» автором проведено аналіз структури та обсягів надходжень екологічного податку, що надало можливість виявити тенденції у структурі Державного та місцевих бюджетів України (п.2.1, п.2.2). Проведений аналіз дозволив зробити висновки про недостатній обсяг акумульованих з допомогою екологічного податку коштів для фінансування природоохоронних заходів та винести пропозиції щодо усунення виявленої диспропорції шляхом розширення бази оподаткування, збільшення ставок екологічного податку та впровадження механізмів контролю за коректністю подання податкової звітності щодо обсягів викидів, які підлягають оподаткуванню у звітному періоді (с.66-67).

Проведене дослідження особливостей формування доходів бюджетів України від вуглецевого податку дозволило зробити висновок про неефективність спрямування коштів від вуглецевого податку у загальний фонд Державного бюджету та аргументовано необхідність розподілу його у

пропорціях рекомендованих і для інших видів екологічного податку (с.81-83). Запропоновано виокремити вуглецевий податок зі структури екологічного податку та доповнити його податком на вуглецевий слід для імпортерів товарів в Україну (с.85).

У розділі 3 «Шляхи удосконалення бюджетного механізму екологічного оподаткування в Україні» виявлено основні проблемні аспекти бюджетного механізму екологічного оподаткування в Україні, проведено розрахунок коефіцієнта ефективності екологічного податку в Україні на рівні Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України. Отримані результати розрахунків свідчать про низький рівень ефективності екологічного податку. Запропонована модель розрахунку прогнозу коефіцієнта екологічного податку дозволила спрогнозувати зниження коефіцієнту, що негативно відобразиться на досягненні Україною цілей кліматичної нейтральності до 2060 року (с.111-117). Спираючись на досвід країн ЄС виявлено пряму сильну залежність між рівнем економічного розвитку, обсягами викидів вуглекислого газу, доходами від екологічного оподаткування та видатками на природоохоронну діяльність. В довгостроковій перспективі країни ЄС, що досягли високого рівня економічного розвитку є лідерами у здійсненні викидів вуглекислого, при тому через ефективний механізм екологічного оподаткування бюджети країн отримують значні обсяги доходів, що впливає на обсяги видатків на природоохоронну діяльність та зниження обсягів викидів, що дозволило автору зробити висновок про доречність імплементації досвіду країн ЄС в Україні. Проведений аналіз досвіду екологічного оподаткування в ЄС дозволив автору запропонувати шляхи удосконалення бюджетного механізму екологічного оподаткування в Україні. Зокрема обґрунтовано можливість подолання недостатності ресурсів для фінансування природоохоронних заходів шляхом залучення «зелених» облігацій як для зовнішніх, так і для внутрішніх інвесторів та кредитів банків (с.132-133).

В процесі дослідження здобувач використала широку інформаційну базу: законодавчі та нормативно-правові акти України, що визначають порядок здійснення екологічного оподаткування, Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Державної казначейської служби України, Міністерства екології та природних ресурсів України, інтерактивних статистичних баз країн ОЕСР, Світового банку.

Обґрунтованість наукових положень, результатів та практичних рекомендацій, поданих у дисертаційній роботі, їхня достовірність та наукова новизна підтверджуються отриманими науковими результатами.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних засад трансформації екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції та наданні практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

1) В дисертації удосконалено концептуальний підхід інтерпретації поняття «екологічне оподаткування», зокрема, запропоновано розширити його до «системи екологічного оподаткування», та визначати її як сукупність форм, методів, принципів, інструментів спрямованих на інтерналізацію екологічних витрат та акумулювання коштів, достатніх для фінансування природоохоронних заходів з метою досягнення цілей кліматичної нейтральності, що включає в себе власне екологічний податок в поточному значенні, податки на енергію, транспорт, ресурсні платежі. Такий склад системи екологічного оподаткування дозволить збільшити обсяги бюджетних коштів, потенційно доступних для фінансування природоохоронних заходів (п.1.1, с. 22).

2) Удосконалено наукові підходи до структуризації бюджетного механізму екологічного оподаткування, у складі якого виокремлено: механізм справляння екологічного податку; механізм розподілу екологічного податку між бюджетами різних рівнів; механізм фінансування природоохоронних заходів. Взаємозв'язок таких складових бюджетного механізму екологічного оподаткування дозволяє ефективно реалізувати податкову, бюджетну та інвестиційну політику (п.1.3, рис. 1.1., с.42-44).

3) Як на важливий результат роботи слід вказати на пропозиції автора щодо доповнення функції екологічного оподаткування інноваційною, інвестиційною, інституційною. Такий підхід сприяє більш повному розумінню екологічного оподаткування та узгоджує фіскальну, інвестиційну та екологічну політику держави та суб'єктів господарювання (с.24-25).

4) На особливу увагу заслуговує підґрунтя для оцінювання залежності обсягів доходів від екологічного оподаткування, видатків на охорону довкілля та їхнього впливу на обсяги викидів парникових газів, що базується на застосуванні кореляційного аналізу, і дозволяє встановити взаємозв'язок між екологічними та економічними показниками в країнах ЄС, обґрунтувати необхідність перегляду ставок екологічного оподаткування (п. 3.2, с.112).

5) Вагомим результатом роботи, який набув подальшого розвитку, є структурування екологічного податку, в межах якого запропоновано вивести зі складу екологічного податку вуглецевий податок, як окремий елемент системи екологічного оподаткування з урахуванням чинної практики країн ЄС. Це дозволить підвищити ефективність використання коштів від вуглецевого податку в бюджетах різного рівня в Україні, передусім на рівні

територіальних громад (п.2.3, с. 85).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечена кваліфікованим використанням автором загальнонаукових та спеціальних прийомів дослідження, а саме: аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, наукової абстракції, порівняння, системного аналізу, кореляційно-регресійного аналізу, економіко-статистичного та факторного аналізу.

Таким чином, наукові положення, висновки і пропозиції за результатами дослідження повною мірою відображають його результати, логічно пов'язані з метою і завданнями роботи, а їхня достовірність підтверджена належним рівнем теоретичного обґрунтування.

3. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації

Здобувачем опубліковано 13 наукових праць за результатами дисертаційної роботи, загальним обсягом 5,55 д.а., авторський внесок в яких становить 4,15 д.а. Опубліковані праці повною мірою відображають основні результати дисертаційної роботи та представлені у 5 наукових статтях у фахових виданнях України та в 1 науковій статті у періодичному виданні інших держав. Окрім того, Сучек С.І. належить 7 публікацій в збірниках тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

4. Дотримання академічної доброчесності

Аналіз дисертації та наукових праць, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав констатувати допущення здобувачем порушень академічної доброчесності. Дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, відомостей, відповідає нормам законодавства про авторське право, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень та інформаційні ресурси.

5. Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, доцільно вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце у дисертаційній роботі:

1) На стор. 22 автор пропонує розширення поняття «екологічного податку» до «системи екологічного оподаткування», при тому не підкріплює свої пропозиції розрахунками економічних наслідків від залучення коштів до бюджету від податків на енергію, транспорт та ресурсних платежів, оскільки від таких структурних змін суттєво зменшиться дохідна частина бюджетів різного рівня.

2) Дискусійною є оцінка ефективності екологічного оподаткування, яка проведена шляхом співставлення доходів від екологічного оподаткування та видатків на охорону природного навколишнього середовища (с.92-95). Доцільно було б врахувати при розрахунку коефіцієнтів інші релевантні фактори.

3) На стор.127 відображено авторські твердження щодо внесення змін до чинного законодавства в частині оптимальних меж децентралізації ресурсів від екологічного податку. Зокрема, запропоновано зміну пропорцій розподілу коштів від екологічного податку таким чином: на користь територіальних громад – 60% надходжень від екологічного податку, 20% від надходжень спрямовувати на обласний рівень та 20 % - державний рівень, що відповідає реформі децентралізації. Вищезгадані пропозиції подані без необхідних пояснень і розрахунків.

4) На с.128. здобувач наголошує на доцільності розподілу між фондами різного рівня екологічного податку за розміщення відходів, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк, при цьому також не обґрунтовує зроблених висновків.

5) Запропоновані висновки, що з метою підвищення ефективності екологічного оподаткування в Україні доцільним є створення позабюджетного цільового кліматичного фонду для обслуговування бюджетного механізму екологічного оподаткування з трирівневою структурою фонду: державний, обласний та місцевий рівень цільових фондів, що сприятиме розширенню інвестиційних програм та створить умови для цільового використання коштів від екологічного оподаткування потребують уточнення стосовно того, яким чином можна ці рекомендації застосувати в сучасних умовах (с.150).

6) Зважаючи на незначну представленість «зеленого» кредитування у банківському секторі України глибшої аргументації потребують пропозиції здобувача щодо використання державного стимулювання зацікавленості банків та фінансових установ у наданні таких послуг (с.138-139).

Однак, висловлені критичні зауваження і дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та не знижують наукової та практичної значущості роботи.

6. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційну роботу Сучек Світлани Ігорівни на тему «Трансформація екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції» є підстави визнати самостійним науковим завершеним дослідженням, в якому обґрунтовано авторський підхід щодо удосконалення та подальшого розвитку теоретико-методичних і прикладних засад трансформації екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції.

Наукові результати, що містяться у дисертаційній роботі, відповідають спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», за якою робота подана до захисту. Наукова значущість результатів є безсумнівною та достатньою для визнання завершеності дослідження за усіма кваліфікаційними ознаками.

Дисертаційна робота «Трансформація екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції» відповідає галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 р. (зі змінами), а її автор – Сучек Світлана Ігорівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту**

**Львівського національного університету
імені Івана Франка**

Ольга ЗАМАСЛО

14 січня 2022 р.

Підпис О.Замасло
вчений секретар
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА